

Bp Zbigniew Kiernikowski, *W mocy słowa i sakramentu. Biblijne inspiracje współczesnego duszpasterstwa*, Rozprawy i Studia Biblijne (RSB) 40, Oficyna Wydawnicza „Vocatio”, Warszawa 2011, ss. 622.

Jednym z istotnych zadań nakreślonych przez Ojca Świętego Benedykta XVI w adhortacji apostołskiej *Verbum Domini* jest częsta współpraca pasterzy, egzegetów i teologów w przekazywaniu Słowa Bożego wszystkim wiernym tak, aby mogli oni usłyszeć Boga zwracającego się do człowieka w rzeczywistości jego codziennego życia (por. *Verbum Domini*, 45; por. też: Sobór Watykański II, Konstytucja Dogmatyczna o Objawieniu Bożym *Dei verbum*, 23). Spojrzenie na tekst święty z perspektywy pracy duszpasterskiej nie tylko pogłębia studium egzegetyczne, lecz również jest okazją do przekazu zdobytych naukowych współczesnym wierzącym. Autentyczny zabieg interpretacji Pism nie jest bowiem nigdy procesem jedynie intelektualnym, lecz również życiowym, w którym niezbędne jest pełne włączenie się w życie kościelne, jako „życie według ducha” (Ga 5, 16) (por. VD, 38). Adhortacja apostołska porusza tu zagadnienie niezwykle istotne w posoborowej rzeczywistości Kościoła, także polskiego, jakim jest duszpasterstwo biblijne. Lektura Pisma Świętego i poprawna jego interpretacja wymaga odpowiedniego przygotowania i rzetelnej formacji, która winna odbywać się w Kościele, będącym *właściwym miejscem hermeneutyki Biblii* (VD, 29 nn.). Studium i poprawne wyjaśnianie Słowa Bożego jest nieodzowne w wielu wymiarach działalności pastoralnej Kościoła, szczególnie w sprawowaniu sakramentów, przepowiadaniu homiletycznym, katechezie, nauczaniu czy kierownictwie duchowym. Tym bardziej więc należy cenić te opracowania, podręczniki, publikacje naukowe czy serie wydawnicze, które zmierzają do przystępnego przybliżenia i uwypuklenia znaczenia Biblii w życiu i działaniu człowieka. Dobrze jest, gdy napisane są językiem zrozumiałym nie tylko dla kapłana czy absolwenta studiów teologicznych, lecz również dla wiernych, którzy poszukują fachowej wiedzy biblijnej nie tylko dla wiedzy, lecz również pogłębienia swojej wiary.

Trzeba z satysfakcją zaanonsować tu najnowszą publikację bp. Zbigniewa Kiernikowskiego pt. *W mocy słowa i sakramentu. Biblijne inspiracje współczesnego duszpasterstwa*. Biskup Z. Kiernikowski (od 2002 r. ordynariusz siedlecki) jest znanym i cenionym biblistą,

doktorem nauk biblijnych, profesorem Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu oraz wykładowcą egzegezy biblijnej na różnych uczelniach; prowadził wykłady m.in. na Papieskim Uniwersytecie „Urbaniana” i Papieskim Uniwersytecie św. Tomasza „Angelicum” w Rzymie. Działalność naukowa autora obejmuje prawie trzysta publikacji, w tym dwanaście książek oraz artykuły w pracach zbiorowych i czasopismach; wśród ważniejszych pozycji książkowych, które ukazały się w języku polskim, warto wymienić: *Dwoje jednym ciałem w Chrystusie. O chrześcijańskim małżeństwie i rodzinie jako sakramencie zbawienia*, Warszawa 1999; *Eucharystia i jedność*, Częstochowa 2000; *Posługiwanie ojcostwu Boga*, Warszawa 2001; *Kościół wspólnotą odkupionych grzeszników*, Kraków 2003; *Dobra nowina dla grzesznika. Rekolekcje wygłoszone dla Zgromadzenia Księży Marianów, Lublin 7–9 kwietnia 2000 r.*, Pelplin 2004; *Powołani i posłani*, Pelplin 2010. Wśród dokonań bp. Kiernikowskiego należy również przypomnieć *Komentarze i marginalia Biblii Jerozolimskiej do Ewangelii. Przekład i dostosowanie do polskiego tłumaczenia Biblii Tysiąclecia*, Gniezno 1992. Kilka lat później ukazały się jego tłumaczenia komentarzy do całego Nowego Testamentu, co zobaczyć możemy w polskiej edycji Biblii Jerozolimskiej, której wydania również był inicjatorem. Bp Kiernikowski jest również związany z Ruchem Światło – Życie oraz Wspólnotą Neokatechumenalną. Z okazji 65. rocznicy urodzin autora wydano Księgę Pamiątkową pt. *Nie wstydzę się Ewangelii*. Uroczyste wręczenie Księgi Pamiątkowej odbyło się 21 września 2011 r. w Katowicach, podczas 49. Sympozjum Biblistów Polskich.

Niniejsza pozycja została wydana nakładem Oficyny Wydawniczej „Vocatio” i stanowi 40. tom serii wydawniczej „Rozprawy i Studia Biblijne”, która znana jest z publikacji najbardziej doniosłych osiągnięć w zakresie egzegezy i teologii biblijnej.

Publikacja pomyślana jest jako opracowanie i pastoralno-duszpasterski komentarz do najważniejszych perykop Starego i Nowego Testamentu. Jego celem jest zachęta do autentycznego spotkania Boga objawiającego się na kartach Pisma Świętego. Trzeba tu zaznaczyć, iż interpretacje i wskazówki autora oparte są na egzegezie danych tekstów – czasem zwięzłej, innym razem bardziej gruntownej – w zależności od tego, czy wymaga tego dalszy wywód. Pozycja jest bowiem owocem pracy naukowej i duszpasterskiej autora oraz jest wynikiem przemyśleń i spostrzeżeń poczynionych w ciągu ostatnich lat. Powstała na podstawie tekstów opublikowanych w latach 2001–2010. Były one kierowane do różnych odbiorców, stąd pewne wątki pojawiają się

w różnych artykułach, jednakże nie zaburza to percepcji całości, gdyż za każdym razem dane perykopy biblijne podjęte są z innego punktu widzenia. Wszystkie te różnice i odmienności, jak pisze autor, łączy jednak główny cel książki: pastoralna aplikacja treści teologicznych w życiu i działaniu człowieka. Opracowanie niniejsze, wedle słów samego autora, chce służyć pogłębianiu i przybliżaniu odkrywania Boga, który szuka człowieka i wprowadza go w swą miłość przez Jezusa Chrystusa (s. 18–19). Podstawową bowiem kwestią jest zrozumienie, czym jest fundament chrześcijańskiego życia, z którego wynikają konsekwencje, również dla moralnego i obrzędowego aspektu. Fundamentalnym zadaniem jest wprowadzenie ludzi w tajemnicę Chrystusa przez inicjację chrześcijańską, poczynając od ewangelijnego głoszenia Słowa Bożego i przygotowania do świadomego przeżywania liturgii, w szczególności do sakramentów inicjacji (s. 21). Z publikacji mogą zatem skorzystać wszyscy, którym leży na sercu autentyczne przeżywanie i rozumienie istoty kerygmatu oraz budowanie swojego życia na fundamencie spotkania z Chrystusem i prawdziwego wejścia w Jego Misterium Paschalne. Zamierzeniem autora jest taki zamysł nad prawdami wiary, aby znaleźć w nich odniesienie do najbardziej konkretnych aspektów życia chrześcijańskiego (s. 20).

Książkę rozpoczyna *Spis treści* (s. 5–15), po którym następuje *Wprowadzenie* (s. 17–32), z którego dowiadujemy się, jaki jest zasadniczy cel publikacji i metoda pracy, jak również zwięzłe przedstawienie treści każdej części woluminu i najważniejszych rozdziałów. Od strony formalnej przedstawiony materiał łączy podobna metoda pracy. Podstawę stanowi zwykle tekst biblijny, lub ich grupa, albo wydarzenie lub obrzęd, związane z realizacją zbawienia. Ich analiza posłużyła dobremu wnিকnięciu w zamysł Objawienia danej materii. Kolejny krok to przeniesienie rezultatów danych przemyśleń do sfery życia. Taka metoda pozwala autorowi na przyjęcie określonego kryterium grupowania materiału w poszczególnych rozdziałach. Wychoząc więc od fundamentu życia chrześcijańskiego, który opiera się na Ewangelii i prowadzi do życia z wiary, kształtowanego mocą sakramentów, przez dociekanie prawdy dotyczącej przeżywania pojednania i komunii dzięki wierze, autor prowadzi nas do odkrycia i określenia znaczenia powierzonej Kościołowi kapłańskiej misji głoszenia światu zbawienia i urzeczywistnienia go w życiu każdego pokolenia (s. 21–22).

Praca podzielona jest na pięć części, z których pierwsza, *Fundament chrześcijańskiego życia* (s. 33–150), poświęcona jest wydobyciu najistotniejszych treści przesłania Ewangelii. Analizie poddano

tu Mateuszowe wprowadzenie do Kazania na górze, w szczególności do błogosławieństw (Mt 4, 12–5, 2). W dalszej części wyjaśniono *Dwa oblicza sprawiedliwości Bożej* (Rz 3, 25–26), następnie przybliżono dzieło pojednania dokonanego w Chrystusie na podstawie Kol 1, 12–23. Tajemnicę wprowadzenia człowieka w nowy styl życia Jezus przekazał w Eucharystii, której opisowi autor poświęca końcową część rozdziału (s. 127–150).

Druga część, *Powołanie do jedności i komunii* (s. 151–272), uwydatnia powołanie człowieka do komunii z Bogiem, która zostaje zaburzona przez grzech. Z tego wynika potrzeba naprawy wnętrza człowieka. Bóg podejmuje działanie, którego celem jest uzdolenie człowieka do komunii. Zostaną więc tu podjęte tematy, które na tle zapowiedzi Nowego Przymierza wskazują na odbudowę relacji przez powołanie do bycia z Jezusem (Mk 3, 14). W szczególności powołanie do komunii wyraża się w małżeństwie i kapłaństwie, które stanowią tematykę dwóch pierwszych rozdziałów tej części. Dalej jest mowa o przebaczeniu, ku któremu zmierzały wszystkie obietnice Boga, najbardziej te wyrażane przez proroków (np. Jr 31, 31–34). Kolejne rozdziały traktują o potrzebie stawania się „maluczkiem”, by w pełni zrozumieć orędzie o Bożym Miłosierdziu.

Wiara i jej formacja (s. 273–373) to tytuł części trzeciej, której zasadniczym zagadnieniem jest omówienie tematyki wiary w odniesieniu do sakramentów; skupiono się tu głównie na właściwym do nich przygotowaniu. Jeśli chodzi o chrzest, główny akcent położono na katechumenat, którego istotę właściwie przybliżono. Kolejne rozdziały poświęcono egzystencjalnej weryfikacji orędzia ewangelicznego w kontekście zgromadzenia na podstawie Łk 4, 16–30 oraz cierpieniu w życiu człowieka. Ostatnia kwestia, szeroko rozpatrzona (s. 344–373), pozwala uświadomić sobie, iż chrześcijańskie podejście do cierpienia to nie cierpiętnictwo ani rezygnacja, lecz aktywne wykorzystanie tego stanu życia, by doświadczyć zbawczego działania Boga.

Część czwarta (s. 375–468), zatytułowana *Misja głoszenia Ewangelii*, podejmuje temat wprowadzenia w prawdę ewangeliczną, zdolną zmienić życie człowieka. W istocie Ewangelia to nie komunikat, którego treść trzeba przyswoić, lecz żywe Słowo Boga, prowadzące do zmiany życia. W rozdziale podjęto również kwestię oddzielenia religijności od wiary. Religijność jest procesem szukania przez człowieka relacji z Bogiem czy bóstwem, natomiast wiara to akt całkowitego przyłgnięcia do Chrystusa, prowadzący do życia w nawróceniu. Rozważania oparte są na tekstach ewangelicznych oraz Kol 2; szczególny nacisk położono też na Łk 4, 18, czyli motyw ewangelizacji

najbiedniejszych; końcowe rozdziały tej części poświęcone są wezwaniu do nowej ewangelizacji Europy w obliczu tendencji zjednoczeniowych.

Piąta część, nieco szersza (s. 469–590), *Kapłaństwo w Kościele – Ciele Chrystusa*, poświęcona jest zagadnieniu kapłaństwa w Kościele oraz kapłańskiej posłudze całego Kościoła wobec świata. Początkowo podjęto tematykę kapłaństwa i jego historii w ogólności, następnie omówiono zagadnienia szczegółowe, jak np. problemy kapłanów (zmęczenie, wypalenie, formalizm) i próbę właściwego ukazania właściwie rozumianego kerygmatu jako swoistego antidotum. Stałe nawracanie się wspólnoty, począwszy od kapłanów jest tematem ostatnich rozdziałów tej części. Zwycięstwo Chrystusa nad śmiercią daje moc „umierania” i „tracenia” swego życia dla drugiego. Trwając w tej tajemnicy, czyli pojmując właściwy sens Krzyża Jezusowego, członkowie Kościoła wrastają w miłość i zdolni są do błogosławienia nieprzyjaciół.

Książka kończy się *Wykazem skrótów* (s. 591–594), dalej umieszczono *Bibliografię* (s. 595–603) oraz *Indeks miejsc biblijnych* (s. 604–622).

Podjmując próbę podsumowania, stwierdzić należy, iż praca niniejsza spełnia głównie cel pastoralny; takie zresztą założenie przyświeca autorowi, o czym pisze we *Wprowadzeniu* (s. 31). Naukowe tezy zostały odniesione do warunków i okoliczności życia współczesnego człowieka. Fundamentem jest jednak zawsze refleksja akademicka, jako zaplecze w kształtowaniu koncepcji działania duszpasterskiego. Jeśli chodzi o źródła biblijne, autor posługuje się wydaniem w językach oryginalnych lub oficjalnymi przekładami; podobnie postępuje przy korzystaniu z opracowań konsultacyjnych, takich jak encyklopedie, leksykony czy słowniki, choć zasadniczo oparto się tu na opracowaniach w języku oryginalnym. W wielu miejscach przytekście hebrajskim lub greckim podano łacińską transkrypcję i ewentualne polskie tłumaczenie, co ułatwia odbiór czytelnikom nieznanym języków biblijnych. W całości praca napisana jest językiem jasnym, przejrzystym, zrozumiałym zarówno dla fachowca, jak i czytelnika mniej zaznajomionego z trudniejszymi zagadnieniami biblistyki. Na uwagę zasługuje wyżej wspomniane pastoralne odniesienie do realiów życia współczesnego człowieka, niejednokrotnie zagubionego, poszukującego sensu życia, problemu cierpienia, dążącego do poprawnych relacji z bliźnim we wspólnotie rodzinnej, małżeńskiej, parafialnej czy innej. Z tej perspektywy praca bp. Z. Kiernikowskiego jest ważnym krokiem w kierunku upowszechnienia wiedzy biblijnej

w różnych kręgach i środowiskach oraz przyczynić się może do pełniejszego rozumienia istoty kerygmatu w codziennej, niejednokrotnie bardzo trudnej, egzystencji chrześcijanina. Z książki tej mogą z pożytkiem korzystać duszpasterze, egzegeci, animatorzy wspólnot i różnych grup, katecheci, katechiści i ci wszyscy, którzy pragną spotkania z Chrystusem i świadczenia o Nim w swoim otoczeniu.

Marcin Chrostowski